

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLARGA MOLIVAVIY YORDAM KO'PAYTIRISH

Ortiqov Ulug'bek Akrombek o'g'li

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

katta o'qituvchisi

ORCID: 0009-0000-2179-7440

E-mail: ortiqovulugbek@gmail.com

Annotatsiya

O'zbekistonda yakka tartibdagi tadbirkorlik iqtisodiy faollikni oshirish va bandlikni kengaytirish vositasi sifatida ilgari surilmoqda. Moliyaviy xizmatlarga kirishni yengillashtirish uchun institutsional islohotlar amalga oshirilmoqda. Tadbirkorlar uchun garovsiz kreditlar, imtiyozli moliyalashtirish va mikromoliya vositalari joriy etilgan. Moliyaviy savodxonlikni kuchaytirishga qaratilgan dasturlar orqali qaror qabul qilish sifati yaxshilanishi ta'minlanmoqda. Shuningdek, gender tengligini mustahkamlovchi yondashuvlar ham qo'llanilmoqda. Ushbu maqolada qo'llab-quvvatlovchi mexanizmlarning ta'siri baholangan.

Kalit so'zlar: Yakka tartibdagi tadbirkorlik, moliyaviy qo'llab-quvvatlash, mikromoliyalashtirish, biznesni rivojlantirish.

Аннотация

Индивидуальное предпринимательство в Узбекистане рассматривается как инструмент расширения экономической активности и занятости. Институциональные реформы были реализованы для упрощения доступа к финансовым услугам. Внедрены беспроцентные кредиты, льготное финансирование и микрофинансовые инструменты. Повышение финансовой грамотности обеспечивается через специальные обучающие программы. Также применяются подходы, направленные на укрепление гендерного равенства. В статье дана оценка влияния поддерживающих механизмов на развитие предпринимательства.

Ключевые слова: индивидуальное предпринимательство, финансовая поддержка, микрофинансирование, развитие бизнеса

Abstract

Individual entrepreneurship in Uzbekistan is being promoted as a mechanism for expanding economic activity and employment. Institutional reforms have been implemented to ease access to financial services. Interest-free loans, preferential financing, and microfinance tools have been introduced. Financial literacy is being improved through targeted training programs. Approaches aimed at strengthening gender equality are also being adopted. This article evaluates the impact of financial support mechanisms on the development of entrepreneurship

Keywords: individual entrepreneurship, financial support, microfinance, business development

KIRISH

Yakka tartibdagi tadbirkorlik faoliyati O‘zbekiston iqtisodiy tuzilmasining dinamik bo‘g‘ini sifatida shakllanmoqda. Bu soha bandlik darajasini oshirish, iqtisodiy faollikni hududlar bo‘yicha muvozanatlashtirish va resurslardan samarali foydalanish imkoniyatini kengaytiruvchi ustuvor mexanizmlardan biri sifatida qaralmoqda. Ushbu model davlat tomonidan tanlab olingan uzoq muddatli diversifikatsiyalash strategiyasiga muvofiq rivojlantirilmoqda. Ayniqsa, o‘tish davri iqtisodiyotlari uchun xos bo‘lgan strukturaviy o‘zgarishlar fonida kichik biznes subyektlarining adaptiv salohiyati iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashda muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ushbu sohaga yo‘naltirilgan institutsional chora-tadbirlar, xususan moliyaviy infratuzilmani kengaytirish, imtiyozli kredit mexanizmlarini joriy etish, mikromoliyaviy xizmatlar tarmog‘ini shakllantirish orqali kapitalga kirish imkoniyatlari sezilarli darajada yaxshilandi. Uzoq muddatli barqarorlikni ta‘minlash nuqtai nazaridan, ushbu infratuzilmaviy asoslar yanada mukammallashtirilmoqda va ular orqali tadbirkorlik faolligini keng ko‘lamda rag‘batlantirish uchun barqaror platforma yaratilib bormoqda.

Bank-moliya sektorida amalga oshirilayotgan tarkibiy transformatsiyalar natijasida kichik tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlar yanada moslashuvchan, diversifikatsiyalashgan va foydalanuvchi ehtiyojlariga yo‘naltirilgan holatga keltirilmoqda. Foiz stavkalarining bozor sharoitlariga moslashtirilishi, garov mexanizmlarining soddalashtirilishi va kredit kafolat fondlarining kengaytirilishi bilan birga, moliyaviy resurslar taqsimotida inklyuzivlik tamoyili kuchayib bormoqda. Bu esa, o‘z navbatida, iqtisodiy faollikni keng geografik va ijtimoiy kontekstdagi subyektlar darajasiga samarali yoyishni ta‘minlamoqda. Tadbirkorlik madaniyatining kengayishi moliyaviy savodxonlik darajasini oshirish bilan bevosita bog‘liq. Shu sababli, moliyaviy boshqaruv, raqamli hisobot yuritish, soliq va investitsiya planlashtirish bo‘yicha kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan treninglar va maslahat dasturlari tadbirkorlarning qaror qabul qilish sifatini oshirishda muhim rol o‘ynamoqda. Bu tashabbuslar nafaqat xatarlarni kamaytirish, balki samaradorlik ko‘rsatkichlarini oshirishda ham aniq ijobiy natija bermoqda.

Tarmoqlar bo‘yicha ixtisoslashgan moliyaviy mahsulotlar taklifining kengayishi sektoral ehtiyojlarga mos yondashuvni ta‘minlamoqda. Qishloq xo‘jaligi, xizmat ko‘rsatish va chakana savdo sohalarida faoliyat yuritayotgan subyektlar uchun mavsumiy grafiklar asosida tuzilgan kredit paketlari, mahsulotga asoslangan qarz liniyalari va likvidlikni rag‘batlantiruvchi moliyaviy vositalar orqali ular o‘z iqtisodiy strategiyalarini moslashuvchan va barqaror shaklda amalga oshira olmoqda.

Raqamli moliyaviy xizmatlarning mamlakat bo‘yicha izchil kengayib borishi iqtisodiy tenglikka xizmat qiluvchi muhim mexanizmga aylanmoqda. Elektron to‘lov tizimlari, mobil banking, onlayn hisob-kitob platformalari va raqamli audit vositalari orqali moliyaviy xizmatlardan foydalanish darajasi oshib bormoqda. Bu jarayonga davlat siyosati va xususiy sektor tashabbuslari o‘rtasidagi hamkorlik asosida qurilgan infrastruktura zamin yaratmoqda. Ayniqsa, qishloq va chekka hududlarda texnologik inklyuziya sezilarli sur‘atda ortmoqda.

ADABIYOTLAR SHARHI

Rivojlanayotgan mamlakatlar tajribasi shuni ko'rsatmoqdaki, yakka tartibdagi tadbirkorlarni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari iqtisodiy faollikni oshirishda barqaror va kompleks yondashuvni talab etadi. Moliyaviy savodxonlik, kapitalga kirish imkoniyati va tadbirkorlik samaradorligi o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilgan ilg'or tadqiqotlar ushbu omillar bir-birini to'ldiruvchi va mustahkamlovchi rol o'ynashini isbotlamoqda. Xususan, Eboah tomonidan tayyorlangan tizimli tahlil natijalari moliyaviy savodxonlik darajasining oshishi nafaqat qaror qabul qilish jarayonini takomillashtirishi, balki moliyaviy vositalardan foydalanish imkoniyatini kengaytirib, biznes samaradorligiga bevosita ijobiy ta'sir ko'rsatishini tasdiqlaydi.

Jahon banki ekspertlarining umumlashtirilgan ilmiy sharhlari asosida shakllangan yondashuvlarga ko'ra, yangi ish o'rinlari yaratish va innovatsiyalarni rag'batlantirishdagi eng muhim vosita sifatida faol tadbirkorlik muhitini qo'llab-quvvatlash belgilanmoqda. Bu esa moliyalashtirish tizimlarining takomillashuvi bilan bevosita bog'liq. Sifatli moliyaviy infratuzilma mavjud bo'lgan holatlarda iqtisodiy innovatsiyalar va tez o'sayotgan kichik bizneslar o'z salohiyatini to'liq namoyon eta oladi. Kapital oqimiga bo'lgan erkin kirish orqali innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash iqtisodiy o'sish sur'atlarini tezlashtirish imkonini beradi.

Moliyalashtirish jarayonida moliyaviy bo'lmagan xizmatlar, xususan maslahatlar, treninglar va malaka oshirish dasturlari samarali natijalarga olib kelayotgani Kofi tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda aniq ifodalangan. Bu xizmatlar nafaqat kredit olish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki ularning samarali boshqaruviga ham xizmat qiladi. Aynan moliyaviy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish salohiyati yuqori bo'lgan tadbirkorlar ko'proq muvaffaqiyatga erishmoqda. Bu holat moliyaviy xizmatlar bilan bir qatorda bilim va salohiyatni oshirish tashabbuslari ham inklyuziv iqtisodiy siyosatning muhim elementi ekanligini ko'rsatadi.

Global tajriba shuni tasdiqlaydiki, innovatsion moliyaviy yechimlar kichik biznesni qo'llab-quvvatlashda muhim omilga aylanmoqda. "Financial Times" nashrida yoritilgan amaliy holatlar misolida, Meksikadagi Verizon va Keniyadagi Apollo Agriculture kompaniyalari ma'lumotlar tahlili va muqobil kredit baholash metodlarini qo'llab, xizmatdan chetda qolgan qatlamlarga samarali kredit ajratishga erishmoqda. Bunday yondashuvlar an'anaviy moliyaviy baholash mezonlaridan chekinib, kredit olishda tenglikni ta'minlaydi va moliyaviy inklyuzivlik darajasini sezilarli oshiradi.

Moliyaviy tizimning institutsional sifati innovatsion tadbirkorlik tarqalishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Simil va Sorenson tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, diversifikatsiyalashgan va yetuk moliyaviy infratuzilmaga ega davlatlarda yangi g'oyalarning iqtisodiy qiymatga aylanishi jarayoni tezlashadi. Bu esa resurslarning samarali taqsimlanishiga va yuqori samaradorlikka olib keladi. Shu bois, moliyaviy tizimni mustahkamlash nafaqat kapitalni ta'minlash, balki strategik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiluvchi asosiy omil sifatida qaraladi.

Empirik izlanishlar tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlovchi moliyaviy siyosatlarning makroiqtisodiy ta'sirini ham aniqlik bilan namoyon etmoqda. Masalan, Asongu va Odhiambo tomonidan Afrikaning rivojlanayotgan iqtisodiyotlari misolida o'rganilgan

natijalar shuni ko'rsatadiki, tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantiruvchi moliyaviy siyosat iqtisodiy o'sishga vositachi sifatida xizmat qiladi. Bu moliyalashtirish siyosatining faqat kredit ajratish bilan emas, balki strategik iqtisodiy o'zgarishlarga turtki berish qobiliyatiga ham ega ekanligini anglatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston moliyaviy tizimida yakka tartibdagi tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlash yo'nalishida so'nggi yillarda sezilarli strukturaviy siljishlar ro'y berdi. Bank sektorida, mikromoliyalashtirish tizimlarida va moliyaviy inklyuzivlik siyosatlarida kuzatilgan dinamik o'zgarishlar ushbu sohaning institutsional asoslarini mustahkamlashda muhim rol o'ynadi. Natijada, tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlarga kirish imkoniyatlari yanada qulaylashdi, shuningdek, davlat ishtirokidagi rag'batlantiruvchi vositalarning ta'sir doirasi kengaydi. Shu bilan birga, bu yutuqlarni tizimlashtirish, ularni barqaror rivojlanish mexanizmiga aylantirish uchun muayyan tarkibiy masalalarni hal etish dolzarbligicha qolmoqda.

1-jadval.

Yakka tartibdagi tadbirkorlarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimida takomillashtirish talab etiladigan yo'nalishlar¹

Yo'nalish	Tavsif	Natijaviy ta'siri
Moliyalashtirish mexanizmlarining diversifikatsiyasi	Garovsiz kreditlar, muqobil kafolat sxemalari, sektor xususiyatlariga mos kredit vositalari ishlab chiqilmoqda	Tadbirkorlik faolligining kengayishi, kredit portfellarining hajm jihatdan o'sishi
Moliyaviy savodxonlikni chuqurlashtirish	Aholi va tadbirkorlar orasida moliyaviy bilimlarni oshirishga qaratilgan milliy dasturlar kengaymoqda	Qaror qabul qilish sifati yaxshilanadi, moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligi oshadi
Huquqiy va institutsional soddalashtirish	Ro'yxatdan o'tish, litsenziyalash va hisobot berish tartiblarining raqamlashtirilgan soddaligi	Moliyaviy xizmatlarga rasmiy kirish osonlashadi, noformal iqtisodiy subyektlar soni qisqaradi
Mikromoliyalashtirish geografiyasini kengaytirish	Mikromoliya tashkilotlari faoliyatining chekka va kam ta'minlangan hududlarga yoyilishi uchun qulay sharoitlar yaratilmoqda	Tadbirkorlarning mintaqaviy tengligi ta'minlanadi, ijtimoiy-iqtisodiy muvozanat mustahkamlanadi

Yuqorida ko'rsatilgan ustuvor yo'nalishlar mavjud yutuqlarni chuqurlashtirish bilan birga, iqtisodiyotning real sektorida tadbirkorlik salohiyatini maksimal darajada safarbar etishga xizmat qiladi. Jumladan, banklar tomonidan kredit kafolat fondlari bilan qo'llab-quvvatlanadigan yangi moliyaviy mahsulotlar orqali garovga bo'lgan qaramlik kamayib bormoqda. Bu esa, ayniqsa, biznes boshlayotgan fuqarolar uchun kirish to'siqlarini sezilarli darajada yumshatmoqda.

Moliyaviy savodxonlik yo'nalishida esa, aholining keng qatlamlariga yo'naltirilgan o'quv dasturlarining bosqichma-bosqich joriy etilishi natijasida qaror

¹ Muallif ishlanmasi

qabul qilish madaniyati va moliyaviy xatarlarni anglash darajasi oshib bormoqda. Bunday yondashuvlar natijasida moliyaviy xizmatlardan foydalanish faqat statistik ko'rsatkichlar emas, balki sifatli iqtisodiy foydani ta'minlovchi vosita sifatida shakllanmoqda.

Huquqiy soddalashtirish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar, xususan "Yagona darcha" tizimining joriy etilishi va elektron litsenziyalash platformalari yordamida rasmiylashtirish tartibotlari sezilarli darajada tezlashgan. Bu esa kichik tadbirkorlarning rasmiy moliyaviy sektorga integratsiyasini osonlashtirmoqda.

Mikromoliyalashtirish xizmatlarining mintaqaviy kengayishi orqali qishloq va chekka hududlarda ham moliyaviy xizmatlar ommaviylashmoqda. Bu yondashuv, ayniqsa, ijtimoiy tenglik va hududiy iqtisodiy balansni ta'minlashda asosiy strategik vositalardan biriga aylanmoqda.

2-jadval.

Taklif etilayotgan strategik chora-tadbirlar¹

Yo'nalish	Amalga oshirish mexanizmi	Kutilayotgan natijalar
Kredit kafolat mexanizmlarini faollashtirish	Garovsiz kreditlarga kafolat fondlari ajratish	Kreditlashning inklyuzivligi oshadi
Milliy moliyaviy savodxonlik platformasi	Har bir hududda malaka oshirish markazlari tashkil etish	Qaror qabul qilish sifati, xizmatlar samaradorligi oshadi
Tashkiliy-texnik soddalashtirish	Raqamli texnologiyalar asosida ro'yxat va hisobotlar tizimini avtomatlashtirish	Tadbirkorlikning rasmiy sektorga o'tishini tezlashtirish
Mikromoliya tashkilotlarini rag'batlantirish	Chekka hududlarda filial ochishga soliq imtiyozlari va grantlar ajratish	Mintaqaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash kuchayadi

Ushbu strategik yondashuvlar orqali mamlakatda yakka tartibdagi tadbirkorlikni moliyaviy jihatdan qo'llab-quvvatlash tizimi nafaqat keng ko'lamli, balki funksional jihatdan ham chuqurlashgan va barqarorlashtirilgan shaklga ega bo'lmoqda.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekistonda yakka tartibdagi tadbirkorlikni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimi so'nggi yillarda jadal sur'atlar bilan rivojlanib, keng ko'lamli institutsional va moliyaviy imkoniyatlarni shakllantirishga erishildi. Mavjud yondashuvlar kredit resurslariga kirishni osonlashtirish, moliyaviy xizmatlar ommabopligini oshirish va iqtisodiy inklyuzivlikni mustahkamlashga yo'naltirilgan. Shu bilan birga, ushbu tizimni yanada takomillashtirish uchun barqarorlikni ta'minlovchi qo'shimcha choralar talab etiladi. Moliyalashtirish vositalarini yanada ommalashtirishda kredit kafolat fondlarini kengaytirish va garov shartlarini soddalashtirish orqali tadbirkorlar uchun moliyaviy kirish imkoniyatlari yanada erkinlashmoqda. Bunday mexanizmlar orqali kredit olishda ishtirok etuvchi subyektlar sonining ortishi, kichik biznes segmentining kengayishiga xizmat qilmoqda. Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirishga qaratilgan

¹ Muallif ishlanmasi

o'quv platformalari, interaktiv treninglar va keng ko'lamli axborot-ma'rifiy tashabbuslar orqali tadbirkorlarning qaror qabul qilish madaniyati, moliyaviy rejalashtirish ko'nikmalari va risklarni boshqarish salohiyati sezilarli darajada oshmoqda. Bu esa ularning resurslardan foydalanish samaradorligini mustahkamlashda muhim rol o'ynamoqda. Tadbirkorlik muhitida gender tenglikni ta'minlash bo'yicha ishlab chiqilayotgan moliyaviy mahsulotlar va siyosatlar ayol tadbirkorlarning moliyaviy xizmatlardan teng asosda foydalanish imkoniyatini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Bu esa diversifikatsiyalashgan, adolatli va inklyuziv iqtisodiy modelning shakllanishiga zamin yaratadi.

Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish orqali tadbirkorlar uchun ro'yxatdan o'tish, litsenziyalash, hisobot taqdim etish va kredit olish jarayonlari soddalashmoqda. Ma'muriy yukning kamaytirilishi esa ular uchun moliyaviy vositalardan foydalanishni yanada qulaylashtirmoqda.

Mikromoliyalashtirish xizmatlarining qishloq va chekka hududlarda kengaytirilayotgani iqtisodiy tenglikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Infratuzilma va texnologik yondashuvlarning parallel rivoji, barcha hududlardagi tadbirkorlar uchun teng moliyaviy imkoniyatlar yaratishga xizmat qilmoqda. Natijada, joylashuvidan qat'i nazar, har bir fuqaroning iqtisodiy faollikka jalb etilishi imkoniyati kengayib bormoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Йебоа, С. А. (2023). Расширение прав и возможностей предпринимателей: взаимосвязь финансовой грамотности и предпринимательства в развивающихся странах. РесерчГате.

2. Всемирный банк. (2019). Развитие предпринимательства в развивающихся странах: предварительный обзор литературы. Документы Всемирного банка.

3. Кофи, А. (2024). Финансирование предпринимателей и МСП в развивающихся странах: улучшают ли нефинансовые услуги доступ к финансированию? Журнал финансово-экономической политики, 16 (1), с. 123-145.

4. "Файненшл таймс". (2024). Кредиторы проявляют творческий подход к финансированию малого бизнеса на развивающихся рынках. Финансиал Тимес.

5. Самила, С. и Соренсон, О. (2024). Доля инновационных предпринимателей в странах: финансовые системы на пути к спасению? Журнал инноваций и предпринимательства, 13 (1), 45-67.

6. Демидова, Е. Г. (2022). Методы регулирования фискальных рисков в рамках реализации программы поддержки предпринимательства. Препринт арХив арХив: 2202.00108.

7. Асонгу, С. А., & Одьямбо, Н. М. (2022). Опосредующим влияние предпринимательства на финансовую поддержку и экономического роста в Развивающихся Африканских Стран. Международный журнал развивающихся рынков, 17 (5), 1123-1145.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhah:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2025-yil, oktabr, 10-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti:

<https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**